

...ba vsak dan razen
medij in praznikov.
...dly except Sun-
days and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški
prostori, 2657 So.
Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 So. Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904.

TO-YEAR XVIII.

Cena lista
je \$5.00

Entered as second-class matter January 23, 1910, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., ponedeljek, 10. avgusta (August 10), 1925.

Subscription
Yearly

\$5.00 STEV.—NUMBER 186

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

TRGOVINA Z RUSIJO NA- RAŠČA HITRO

Trgovski posli so se večinoma
vrtili na podlagi kredita. —
Rusija je nakupila veliko
bombaža. — Na drugem me-
stu so bili stroji. — Američa-
ni so pa kupovali kožuho vino
in razne pridelke.

Washington, D. C. — Trgovi-
ni med Rusijo in Združenimi dr-
žavami je v prvih šestih mese-
cih l. dosegla skoraj 250 od-
stotkov od trgovine v prvih še-
stih mesecih leta 1913. Bila je
tako velika, kot za celo
1924. Tako poroča Hoergin.
Predsednik Amtorg Trading kor-
poracije ruskemu biroju v Wash-
ingtonu. Stržilo se je v teh še-
stih mesecih za \$58,779,736. Ru-
si so kupili za \$52,610,645 bla-
govin, Američani pa \$6,169,091.

Kupili so se vršile na podla-
gi kredita s pomočjo bank in a-
meriških individualnih trdk. V
kupljenih ni vsteta manga-
na ruda, ki se pošilja direk-
tno ameriškim trdkam, ravno-
tudi ne kupčije ruskih
tekilih zadrugarjev in zadrug-
procentov mlečnih izdel-
kov, ki imajo svoje organizaci-
je za trgovino z inozemstvom.
Rusi so največ kupili bomba-
ž. Kupili so ga za \$26,479,500.
poslan je bil v Murmansk.
rojev in orodja za razvoj ru-
ske industrije in poljedelstva so
bili za \$9,000,000. Moke so ku-
pili v Ameriki za \$17,822,395.

Američani so pa zopet kupili
\$3,831,012 kožuhovine. Kupu-
li so tudi ovčja čreva, sladke
benine, lan, konoplje in ka-

Hoergin izjavlja, da je bom-
baž tvoril 75 odstotkov od vsega
kupa, medtem ko je v letu
1924 tvoril le 50 odstotkov. La-
je Rusija kupovala le stroje
in nadomestilne stroje, le-
je pa kupovala glavne stro-
je. Ti stroji se bodo uporabili v
arnah za tekstilne, električ-
kovinske in druge izdelke.
tos ne bo Rusija kupovala mo-
ker ima sama dobro letino,
o bo pa kupila več drugih pro-
ktov. Njen bombažni pridelek
letos za 38 odstotkov bolj od
okrega leta. Ali njena vpora-
bombaža narašča, zato ne bo
os kupila manj bombaža.

Ekonomičarji v Washingtonu,
študirajo te številke, prič-
ajo razmišljati o vseh, da
tski biznis podpira propagan-
proti ameriškem priznanju
oskve. Argument se razvija
ole: Britanija mora biti lju-
umni nasprotnik njene naj-
že in najmočnejše gospodar-
teknikalke v Evropi. So-
tska Rusija se zelo trudi, da
stane gospodarska voditeljica
rope, kar je bila pred vojno
meja, ki je pa v vojni izgu-
a voditeljstvo. Če se britske-
a biznisu posreči, ki se zdaj
haja v kaši in ki vidi v bodo-
eti popoln polom, pridobiti
družene države, da zopet go-
darsko blokira Rusijo, tedaj
može vzpostavijo britski
Propaganda proti Rusom
mora vršiti v Ameriki in s po-
ro političarjev, bankirjev in
rednikov, da se resno ustavi
gospodarski razvoj Rusije.

Ekonomičarji v Washingtonu
dajo v zvezi s tem važnost iz-
ve v novi Trockijevi knjigi o
blomu britskega prvenstva v
rovani, da bodo ameriški ban-
irji preje kot ruski komunisti
gnali Britanijo v revolucijo
podi bankrota.

OLEPŠANA POVEST.

Chicago, Ill. — Harry D.
ritchfield, bivši predsednik Oil
els Renewal kompanije, je
padel sedemnajst nadstropij
pobojni v prostoru, v katerem
je bilo veliko goril in dol. Policija
je prebrčana, da je nesreča, mr-
ak, oglednik Wolff je pa takoj
predil preiskavo.

Pregled dnevni dogodkov

Amerika.

Velik narastek trgovine s so-
vjetske Rusije.

Dogodek, ki dokazuje, da de-
lavstvo ne pozabi kmalu dobre-
ga čina.

Massachusettsko delavstvo je
nasprotno otroški sužnosti.

Po svetu.

Francija ima opraviti z upo-
rni tudi v Siriji.

Kako fašisti z zavitimi obja-
vami prikrivajo slab gospodar-
ski položaj pod njih diktaturo.

Ječa v državi Venezueli se je
odprla; nekateri jetniki so u-
mrli veselja.

Socialistično gibanje v posa-
meznih državah.

Ljudstvo La Ogrskem je brez
pravice.

Massachusettsko delav- stvo proti otroški sužnosti

Pričelo bo z veliko kampanjo za
poduk. — Kardinal je s svojo
izjavo precej pripomogel ne-
direktno k zbejanju volilcev.
— Petdeset let že traja boj za
odpravo otroške sužnosti.

Lowell, Mass.—Massachusetts-
sko delavstvo bo vodilo podučno
kampanjo za odpravo otroške
sužnosti. Tako je sklenila Mas-
sachusettska državna delav. fe-
deracija na svoji konvenciji, ko
je sprejela resolucijo, ki jo je
predložil Frank H. McCarty, or-
ganizator Ameriške delavske fe-
deracije v Novi Angliji.

McCarty je v daljšem govoru
vtemeljil, kako potrebna je pod-
učna kampanja, da se sprejme u-
stavni amandment za zaščito o-
trok. Naglašal je, da bi bilo lju-
dstvo v državi Massachusetts gla-
sovalo za ustavni amandment,
da ni neki človek (najbrž James
Curley, bostonski župan, ki je
sledil vodstvu kardinala) napra-
vil izjave, da sprejem amand-
menta ogroža pravice države.
McCarty je povdaril, da je člo-
vek, ki je podal tako izjavo, ve-
del, da govori neresnico.

“Ze več ko petdeset let se bje
boj za postavbe v korist otrokom
v raznih državah, in zaradi fi-
nančnih sil v teh državah nismo
imeli nikdar uspeha. Posledice
tega boja so bile, da smo šli na-
zadnje k najvišjemu sodišču, ki
je kongres,” je dejal McCarty.”
Zdaj je odvisno, da postavimo
Massachusetts tje, kamor spa-
da, na čelo borcev za otroke na
tačin, da pričnemo z bojem in
da izvojimo zmago.”

Thomas Nolan iz Bostona je
priporočal, da se konvencija iz-
reče, da brzojavne in telefonske
naprave postanejo vladna lastni-
na. Kot vzrok je navedel, da je
komisija za javne potrebščine
dovolila privatnim družbam po-
višati pristojbine tako visoko,
da so jim vrgle osem milijonov
dolarjev. Charles J. Hodson je
priporočal, da bo moral organi-
zirano delavstvo dobro opazova-
ti delo državne postavodajne
zbornice, kajti tekstilni tovar-
narji se bodo potrudili, da se
prekliče postava, ki določa osem
in štirideset ur dela v tednu za
ženske in otroke.

NOČI POSTAJAJO HLADNE.

Brezposelni delavci trpe.

St. Louis, Mo. — Letos so no-
či v tukajšnjem mestu hladne,
kar je izredna prikazen o tem
času. V mestu je okrog 600 brez-
poselnih delavcev, ki nimajo o-
kroglega v žepu in morajo zara-
di tega prenočiti na prostem.
Nesrečniki prihajajo pred ob-
činska prenočišča in prosijo za
prenočišče. Toda prenočišča o-
stanejo zaprta do meseca okto-
bra. Neki stari brezposelni dela-
vec je prosil: “Nimam desetice,
da plačam za prenočišče. Pro-
sim pustite me prenočiti tukaj.”
Njegova prošnja je bila zama-
namignili so mu naj gre dalje.

DELAVCI NE POZABIJO DO- BREGA ČINA

ŠE DESET MINUT NI VZELO
ZA VSOTO \$1,200.

Delavska žrtev je bila seveda
zastonj.

Washington, D. C. (F. P.) —
Tam iz Needlesa, Cal., kjer reka
Colorado reže svojo strugo sko-
zi puščavo Mojavo in kjer ima
santafeska železnica svoj okraj-
ni stan, prihaja vest o zadnjem
poglavju povesti, ki je začela z
obrambno stavko železničarjev
poleti 1922.

Jim West, policijski načelnik,
je hotel aretirati tatu, ki je u-
kradel avto. West je bil pri želez-
niških delavcih v dobrem spomi-
nu še izza stavke. Bil je težko
ranjen in le hitra operacija, bi
mu mogoče otela življenje. Tre-
ba je bilo najeti izredni vlak, ki
ga popelje v San Bernardino. Iz-
redni vlak je stal \$1,200, denar-
ja zanj pa ni bilo. V tem kritič-
nem trenutku so pa železniški de-
lavci nabrali v manj ko desetih
minutah potrební denar in iz-
redni vlak je odpeljal Westa v
bolnišnico. V bolnišnici je umrl
prihodnji dan.

Zakaj so železniški delavci na-
brali tako hitro denar, pa pove-
pove, ki sega nazaj v leto 1922.

Takrat je bila stavka železni-
ških delavcev. Stavka je bila v
polnem zamahu in strojevodje,
kurjači, sprevodniki in zavirači
so se pritožili, da promet ni va-
ren. Kompanija je importirala
krdelo pobožnikov, ki so se vozi-
li v vlaki in strahovali železniške
uslužbenca, da opravljajo delo
železniških delavcev. Če železni-
čarji niso hoteli opravljati take-
ga dela ali če so sprevidniki
vprašali pobožnike za vozni li-
stek, tedaj so pobožniki pritissi-
li samokresovo cev na sprevo-
dnika in grozili, da mu bodo že
“pokazali”. Železničarji so izvo-
lili delegacijo, ki je šla k okraj-
nemu vodstvu santafeske želez-
nice se pritožiti proti takemu na-
stopu pobožnikov. Tu je pa sla-
bo naletela. Pokazali so ji vrata.
Odločili so se, da ustavijo delo,
dokler ne bodo umaknjeni pobo-
žniki in bo njih življenje varno.
Dve sto prometnih uslužbencev
je prenehalo z delom. Obvestili
so potnike v Needlesu, da so do-
brodošli gostje na njih domovih,
ali pa lahko obujejo na račun
stavkarjev v finih kompanijskih
restavracijah, dokler ne bo spor
izravnan. Potniki so stvar spre-
jeli za dobro in niso godrnjali,
toda santafeska železniška dru-
žba in takratni justični tajnik
Daugherty sta zaključila popo-
lno po nepotrebnem, da se je
izvršila kriminalna zarota, da se
ostavi v puščavi številno invali-
dov, ženskih in otrok, poleg se
pa ustavi še pošta Združenih dr-
žav. Daugherty je poslal trdo-
srčnega javnega tožitelja v Los
Angeles, povzročil je zvezno ob-
tožnico proti osim voditeljem,
od katerih je bilo šest spoznanih
krivim in obsojenih v ječo. Zad-
nji teh šestih je bil že izpuščen
iz ječe.

Železničarji se niso vdali.
Daugherty je nato hitro odpo-
sal 192 izrednih zveznih maršal-
skih deputijev v Needles. Ko so
bili ti v Needlesu, je kompanija
umaknila svoje pobožnike. Nato
so pričeli stavkarji delati. Depu-
tiji so pričeli svoje operacije na
tačin, da so podili stavkarje z
zemljišč, ki jih je lastovala že-
leznična. Podili so jih tudi iz že-
lezniške restavracije, ki je v
mestnem parku. Takrat je pa
stopil naprej policijski načelnik
West in je bil pripravljen bran-
iti pravice ljudstva v Needle-
su, da sme hoditi v svoj park.
Prisilili je deputije, da se o-
maknili. Dokler je trajala obo-
rožena invazija, je Jim West va-
roval pravice stavkarjev.

To je bil vzrok, zakaj je o-
cnolisten stavkar vzel klobuk, pa
je hitro nabral potrebno vsoto,
ko je bil West nevarno obstre-
ljen.

Venezuelska bastilja odprla svoja vrata

Izpuščeni so bili politični jetni-
ki. — Nekateri jetniki so u-
mrli od “veselja”. — Drugim
so morali razbiti okove z die-
tom za železo. — Gomez se ču-
ti varnim.

Washington, D. C. (F. P.) —
General Vincente Gomez, vene-
zuelški diktator, ki vlada deželo
skozí zadnjih osemnajst let, je
vedno trdil, da ni res, da je za
Venezuelčane svoboda omejena.
Zdaj je pa naenkrat pomiloštil
skoraj večino političnih jetnikov,
ki jih je imel zaprte v trdnjavi
“Castel San Carlos” ob jezeru
Maracaibo. Več ko dve sto žr-
tev je zadobilo prostost, ko so se
odprla vrata te venezuelske ba-
stilje. Bili so ubiti na duhu in te-
lesu. Poročilo, ki je dospelo v
Washington o pomiloščenju teh
političnih jetnikov, pripoveduje,
da so nekateri jetniki, ko so jim
z diletom za železo razbili okove
in so jih privedli na solnce, u-
mrli od “samega veselja”.

Gomez je svojočasto priredil
svečanosti generalu Pershingu
in mu podaril meč, ki ga je nosil
preje eden venezuelskih narod-
nih junakov.

Pomiloščeni niso bili le po-
lični jetniki, ki niso umrli v ce-
ličah ali pa od “veselja”, ko so
jim odvzeli okove, temveč vsi
politični beguni in pregnanci se
lahko vrnejo v deželo, ki žive v
tuzemstvu. Med jetniki, ki so
umrli od “veselja” je bil tudi ge-
neral Augustin Fossi. On je pre-
sedel več ko sedem let v trdnja-
vi, ker je bil osumljen, da hoče
vzpostaviti zopet ustavno vlado.

Gomez se čuti zelo varnim, da
je pomiloštil svoje politične na-
sprotnike. Nedavno je prisilil
narodni kongres, da je sprejel
postavo, ki mu daje moč, da on
imenuje governerje za vse dr-
žave. Nato je imenoval svoje
podpornike, na katere se lahko
zanese, governerjem. Na ta na-
čin je dobil vojaško oblast čez
vso deželo.

Glavna politika Gomeza gre
za tem, da ne dovoli ustanoviti
nobene delavske organizacije.
Ljudje, ki so na sumu, da name-
ravajo ustanoviti delavsko or-
ganizacijo, so takoj aretirani in po-
salani v ječo. Včasí se jih pa re-
ši tudi na drug način. V svojem
nagovoru na governerje, ki jih
je sam izbral, je pa rekel, da mo-
rajo vedno imeti pred svojimi
oči “zaščito delavcev”. Ker je
Gomez ustvaril železno diktatu-
ro, kakršna je bila v navadi le
v absolutistični monarhiji, so
njegove besede o “delavski za-
ščiti” povzročile le smeh.

DELAVCI PLAČUJEJO S SVO- JIM ŽIVLJENJEM GRAD- NJO MOSTOV.

Camden, N. Y. — Zopet sta
dva delavca smrtno ponesrečila
pri gradnji mostu čez reko De-
laware, ki bo vezal Philadelphijo
in Camden. Dozdaj je pri grad-
nji tega mostu že devet delav-
cev izgubilo svoje življenje. Zad-
nja nesreča se je pripetila na ta
način, da se jim zmuznil velik
železen tram in je padel z delav-
cema vred na železniški voz.

Vzrok, zakaj so R. H. Cle-
ments in še pet ali šest drugih
njegovih tovarišev odslužili ka-
zen, ker so branili svoje življe-
nje proti santafeskim pobožni-
kom, je pa ta, da je njih lokalni
odvetnik, preden je nastopila
centrala njih organizacije, spre-
gladal majhno legalno tehnično
napako pri prvi obravnavi.
Prizivi na višja sodišča in
na predsednika niso imeli us-
peha. Robertson, predsednik
organizacije kurjačev, in Grif-
fing, predsednik organizacije
strojevodij sta podpisala apel
na predsednika Coolidge dne 1.
oktobra 1924. Priporočila sta,
da Harlan Stone, ki je bil takrat
justični tajnik, preneha z opo-
zicijo proti dovoljenju za novo
obravnavo. Coolidge se je strin-
jal s Stonom, Daughertyjem in
santafesko železnico.

OPETOVANE VSTAJE PRO- TI FRANCIJI

V Siriji ima francosko vojaštvo
zavratne boje. 200 ubitih, 680
ranjenih.

NA MAROŠKI FRONTI JE MIR

Pariz, 8. avg. — Kakor bi se
Siriji sporazumeli z Maročani,
so pritislili na Francosko oku-
pacijsko armado ravno v času,
ko Francosom najtrša prede v
Afriki. V Siriji, teritoriju med
Malo Azijo in Arabijo je položaj
za Francoze skrajno nevaren.
Po širnih pustinjah tega fran-
coskega mandata se združujejo
vstaške čete, ki ponovno doka-
zujejo živahnost panislamskega
gibanja.

Francozi so izpraznili južni
del sirijskega teritorija in paša
Atrac, načelnik plemena Druz,
ki šteje kakih 60,000 moških je
ravno pričel napadati mesto
Suediah, kakih šestdeset milj
južno od Damaska, katero je
glavno mesto plemena. Ali me-
stece Suediah se še stavi napad-
alcem.

Kolikor so Francozi dovolili v
javnost uradnega naznanila, so
imeli 200 ubitih in 600 ranjenih.
Neki francoski oddelek, ki je bil
poslan iz Ezre v Suediah na po-
moč, je bil v pustinji nenadoma
napaden in masakriran. Ko so se
francoske čete zbirale v Beiru-
tu, da se prepeljejo v Maroko,
jih je bila tudi napadena in ve-
činoma pobita cela kolona.

Vataši so zaplenili Francozom
precej strojne, poljskih topov in
kakih sto kamel, obloženih s
strelivom. Iz zraka so Francoz-
om izstrelili že lepo število zra-
kopolpov.

Ko je Briand včeraj govoril
pred kabineto je povedal mno-
go neprijetnih vesti iz Sirije, ki
pa so bile za časopise ustavlje-
ne. Pokrajine, kjer prebiva ple-
me Druzov ni bilo nikoli popo-
lnoma izčiščeno. To je pozorišče
neprestanih revolt, tako da ima
general Sarrail precej posla, ki
je tam nastavljen z močnim vo-
jaštvom.

Vstaje v Siriji so ponovno za-
čele 25. julija, o čemur pa so bi-
le zatrte vsake vesti. Tudi v Da-
masku, starem mestu s 300,000
prebivalci se neprestano kuhajo
zarote, kjer pa imajo Francozi
samo dve stotnjici vojaštva, ker
vse drugo je na frontah. V Alep-
pu je samo bataljon vojaštva, ki
se mora neprestano braniti pred
organiziranimi napadi raznih čet
arabskih beduinov. Po Siriji je
vsepolno turških agentov, kateri
baje podpihujejo mohamedance
k odporu. Druzi pa niso Moha-
medanci, tudi kristjani ne, oni
imajo svojo vero.

Fez, Maroko, 8. avg. — Na
maroški fronti je vse mirno.
Vrhovni francoski poveljnik
Naulin je pregledal po fronti čete,
ki so zelo potrebne odmoru in
jih bo polovico tudi poslal za pri-
hodnje tri tedne v zaledje, ko ni
pričakovati napadov z nasprot-
ne strani.

Francoske čete so napadle ma-
roške postojanke pri Fez el Ba-
liju. Nasprotnik je bil dobro za-
delan v strelskih jarkih, a se je
vendar moral umakniti. Več Ri-
fijancev je bilo ujetih. Pri napu-
du se niso poslužili drugega kot
bajonetov, a uspeli so ravno
vsled tega, ker so napadli nepri-
čakovano.

Potres v Mehiki.

Mehiško mesto, 8. avg. — V
državi Guerrero je bil včeraj po-
tres, ki je trajal dvajset minut.
Tudi Mehiško mesto se je stre-
slo, kar je povzročilo veliko
zmešnjavo med prebivalstvom.
Potres je uničil brzojavno zvezo
s Chilpaningom, glavnim me-
stom države Guerrero. Par hiš
je v razsulu, a ubit je samo neki
delavec.

Agitirajte za “Prosveto”!

Laški fašisti se boje resnice

Zato pa ne izdajajo proračunov,
kakor se to vrši pri drugih
vladah.

Pariz, 8. avg. — Dvomi se po-
rajaajo v glavi človeka, ko bere
razne fašistične objave in fi-
nančna poročila. Fašistovski
eksperti v Washingtonu pravijo
Američanom, da Italija ne more
plačati. Italijanski fašistični li-
sti v Rimu zalagajo čitatelje z
vestmi, da ne bodo plačali niti
rjavega centezima. Fašistični
politiški pravijo svojim privr-
ženem, kako lepo je bilanciran
narodni proračun in isti časopis
hvalijo finančni in gospodarski
preporod pod Mussolinijem.

Treba pa je pogledati samo v
številke, pa vidimo, da so vsa fa-
šistovska poročila zavita ter ni-
ti napram Ameriki ne napram
italijanskemu ljudstvu resnična.
Dva angleška in ameriški eks-
perti so sestavili številke, kate-
re resnično razgaljajo dejstvo.
Predno je nastopil Mussolini je
bil finančni položaj še kolikor
toliko ugoden v Italiji v primeri
z drugimi državami. Leta 1922,
ko se je Mussolini vsilil za mini-
strskega predsednika, je bilo 21
lir za dolar, danes jih je 27. Ita-
lijanski notranji dolg se je po-
množil za eno milijardo.

Te številke prihajajo iz fašis-
tičnih virov, a še večje bi bile,
ako bi bile odprte vse fašistov-
ske knjige ali če bi bilo v knji-
gah tudi vse vknjiženo.

Pri nekem slučaju je država
potrošila pol milijarde na kon-
strukcijskem projektu. V fašis-
tični bilanci pa je bilo vpisanih
samo sto milijonov lir. V prvem
letu fašizma je Italija imela ka-
ki dve milijardi zastalnih plačil,
v državnem proračunu leta 1924
je bilo petnajst milijard lir za-
ostalega.

Ta dejstva so znana tudi med-
narodnim bankirjem, zato je re-
kel ameriški bankir časnikarske-
mu poročevalcu v Rimu: Na su-
naji izgleda, da je obzorje v Ita-
liji jasnejše kot kdaj poprej, to-
da po proračunu ni ničesar zau-
pati, kar pa ne bo radi drugega
kot nasilne diktature.

Štirajno zaliranje ljudskih prav na Ogrskem

Tajna glasovnica je v tej državi
nepoznana.

London. — (Od soc. Internaci-
jonale.) — Po tednih diskuzije
je ogrska reakcija prišla s svojo
volilno reformo. To pomeni, da
v času, ko sta celo Japonka in
Turčija uvedli splošno volilno
pravo, ostaja Ogrska brez
splošne volilne pravice. Pa kakor
bi to še ne bilo dovolj. Ogrski
mogotci se boje, da bi mali po-
sestniki in poljedelski delavci
vendar le prekosili njihliko,
zato so se poslužili najgršrega
goljufanja z glasovi ter volilnega
terorja. Ogrska je in ostane e-
dina država, katera v veliki ve-
čini svojih volilnih okrožij sploh
ne pozna tajne glasovnice.

Poleg tega velikega odrekanja
pravice so še druge umazane re-
forme, s katerimi se tlačí lju-
dstvo. Celotake imajo proti
nepokornim izselnikom, ki žive v
tujini. Vse osebe, ki so bile v
zvezi z ogrsko sovjetsko vlado,
so izgubile vsako pravico. Ta
točka v novih postavah je zlasti
usmerjena proti demokratom in
socialistom, ki so imeli kaj o-
praviti z bolševiškim medvlad-
jem na Ogrskem. Ustanovljen je
nekak reakcionarni ministeri-
jalni koncil, ki ima v rokah vse
te zadeve z “nejojalnimi” izsel-
niki.

Ampak kljub umorom in na-
siljem, kljub vsemu odrekanju
pravice, vstaja tudi ogrsko delav-
stvo, in sicer odločneje kakor
kdaj prej. Tako so vsaj poveda-
li delegati, ki so prišli h kon-
gresu socialistične internacio-
nale v Marselju na Francoskem.
Kongres prične 22. avgusta.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasa po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vas, kar ima stik s Matom:

"PROSVETA"

2857-59 St. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

138

Datum v oklepaju n. pr. (July 31, 25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem časovno potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

DELAJSKE STROKOVNE ORGANIZACIJE

Delavci so se lahko prepričali že večkrat, da so se ob času velikih stavk ustanovile kompanijske organizacije, če je bilo večje število delavcev pripravljenih prelomiti delavsko solidarnost s stavkujočimi. To se je tudi dogajalo, kadar je večje število delavcev stopilo v mezno gibanje, da je prišla zmeda v delavske vrste.

To so lahko delavci opazovali v Coloradu v Rockefellerjevih podjetjih, na pensilvanjski železnici in drugje. Naloga takih organizacij je pripraviti stavkokaze, ako pride do sporov med podjetniki in delavci. Delavce združujejo pod vodstvom delovodij in predelavcev, ki določajo organizaciji smernice. V teh organizacijah je vedno precejšnje število nezavednih, ki so pripravljeni potegniti s podjetnikom, ko pride do sporov, ako jim tako svetujejo delovodje in predelavci. Zato take organizacije podpirajo kapitalisti in jih hvalijo, da tvorijo vez med podjetniki in delavci za "harmonično delo in sporazum."

Kako je bilo mogoče ustanoviti take organizacije? O takih organizacijah ni bilo dosti slišati, dokler niso rudarji zastavkali v Rockefellerjevem kraljevstvu v Coloradu in je prišlo do znanega masakra delavskih žen in otrok pri Ludlowu. Ves civilizirani svet se je takrat zgrajal nad tem masakrom. In brihtni podporniki kapitalizma so takrat rekli, da je treba hitro nekaj izumiti, kar prepreči zmago rudarjev, obenem pa delavske izkoriščevalce prikaže pred svetom kot človekoljubne ljudi. In tako se je ustanovila prva večja kompanijska organizacija, da služi namenom kapitalistov. Ta je dobila kmalu pomembnejše druge.

Organiziranemu podjetništvu ni preostajalo drugega, da se navali z vso silo na prave delavske strokovne organizacije, jih razbije in se poslužuje neorganiziranih delavcev pri tem v svojo korist, ali pa ustanovi svoje delavske organizacije, čigar naloga je ovirati prave delavske strokovne organizacije.

Podjetniki obljubljajo delavcem, ki so organizirani v organizacijah pod njih kontrolo, razne koristi. Najbolj priljubljena je seveda obljuba o trajnem delu. To je vada, za katero rad primane nezaveden delavec, ker ne ve, da kaj takega sploh ne postoji v kapitalističnem gospodarstvu kot trajno delo. Dokler ima industrija naročila, delajo delavci. Kadar pa poidejo naročila, jih podjetnik odslavi. Tista pest delavcev, ki jih včasih podjetnik obdrži za popraviljanje strojev ob času gospodarske krize, je kaplja na razbeljeni kamen. Izigravajo se tudi verski, plemenski, politni in narodnostni predsodki. Obljube se navadno ne uresničijo in govorance o harmoniji med delavci in podjetniki prikrivajo navadno le brezvestna stremljenja nikdar sita in požrešnega kapitalizma.

Te organizacije bi kmalu umrle naravne smrti, ako bi oblasti ostale nepristranske ob času sporov v industriji. Ako bi se delavske organizacije lahko normalno razvijale, tedaj bi podjetniki ne mogli izvajati takega terorja, kot n. pr. pri Ludlowu. Rockefeller in drugi bi se lepo pogajali z rudarsko organizacijo in se tudi kmalu pogodili. Tako so se pa Rockefeller in drugi odločili streti rudarsko organizacijo, ker so vedeli, da jih podpirajo oblasti.

Delavske strokovne organizacije so naravna posledica socialnih in gospodarskih nasprotij. Te organizacije bodo obstale. Bojevale se bodo in zmagovale, dokler sedanjega gospodarskega sistema ne bo nadomestil socialistični. Kompanijske delavske organizacije so pa nenavadni produkt razrednega boja in zato bodo kmalu tudi izginile. Razredna zavest se bo sčasoma tako razvila med delovnim ljudstvom, da postanejo kompanijske delavske organizacije nemogoče, ker podjetniki razen par nezavednih podreptnikov ne bodo dobili nikogar, ki se jim pridruži.

To pride, ako je podjetnikom všeč ali ne. Nauk v razvoju to potrjuje, proti kateremu je Bryan lomil kopja v državah Tennessee in Florida, da dokaže, da je vedno na svetu tako bilo in tudi vedno ostane.

Kompanijske delavske organizacije se bodo kmalu preživele, kakor so se kočije in še marsikaj drugega, kar so mislili ljudje, da se nikdar ne odpravi, ker je po njih mislih bilo "trajno." Te organizacije se krhajo že sedaj, dasiravno so bile komaj pred nekaj leti ustanovljene z velikim krikom in reklamo.

Ali bi radi delali za tri cente na liden?

Bahaške mezde neunijskih rudarjev na polju premoga v Zapadni Virginiji se nikakor nečje pokazati v plačilnih zalepkah, ki nakladajo premož. Ko so odvzeti od mezde običajni odbitki in plačani računi v štacuni kompanije, rudarju ne ostane nič več. "Visoke" mezde so bajka.

Kako bi radi delali za tri cente gotovega denarja skozi dva tedna?

Za tako plačo je delal Edward Dunegan, neunijski rudar, ki ga vposluje Hudson Coal Co. v Reynoldsvillu, W. Va. O tem pripoveduje list "West Virginia Federationist", kako se je Dunegana zgodilo. Čeprav ni možak posebnost bistriga uma, je toliko vendar vedel, da se mu godi krivica, zato pa je zapustil neunijske sile in se pridružil stavkarjem. Na kompanijskega upravnika pa je naslovil pismo, v katerem je vrnil ček za tri cente, katerega je dobil od kompanije kot plačilo. Pripomnil je, naj si kompanija obdrži ček, ker bo mogoče prišla v potrebo. Pismo je napisal takole:

"Najbolj spoštovani mi gospodje! — Besed mi primanjkuje, da bi izrazil globoko sočustvovanje, kako jaz Edward Dunegan, eden izmed vaših bivših stavkokaških žrtv, čutim do vas ob tej žalostni uri radi čemernege padca. Vaše uspešno obratovanje majne Lewis pod stavkokaškim sistemom. Tudi, gospod, sem kakor Vi izbral svojo duševno zmoglost, fizično sposobnost in besednjak pri poskušanju za prodretje neslavnega Waterloo. Ampak vendar vidim, da bodo neizogibni zakoni pravice in poravnave obratovali vzlic mene in vas, zato, odločen v tej žalostni uri boleznega padca, ko Vas je zapustil vsaj eden lojalni suženj, si vzamem veselje, da vam avobodno, radostno in brezpogojno posodim svoje zadnje tri cente, ki mi jih izkazuje bilanca, kar je zadnji ček, ki sem ga prejel od Vašega plačilnega urada in nakazan na Clarksburg Trust kompanijo, katerega najdete v pismu.

"Moj dragi gospod, nihče se ne more tako zavedati gaganja po škornjih, ki ga gotovo prekušate ob tem času, in jaz ne morem trpeti slabe vesti, ki mi tiho šepeta k na ta način pesibični finančni pomoči, kolikor je zmogom, da ponudim vam pri tem pomilovalnem trenutku padca obratovanja vaše odprte Lewisove majne. Tako vam, visoko spoštovani gospod priporočam, da sprejmete to finančno pomoč, da se rešite bobna, ki vam preti uničiti najslajše sanje vašega življenja. Poslužite se mojega zadnjega čeka kot rešitve, ki je gotovo dovolj velik, kar ga še nisem vnovčil v strahu, da bi nosil s seboj toliko gotovine, ki sem jo zaslužil pri Vašem odprto-delavniškem sistemu. Tako zaključujem. Prosim Vas, gospod, bodite zagotovljeni o globokem spoštovanju in pokorščini v luči preteklih odnošajev med gospodarjem in hlapcem. Vaš najponižnejši."

Gornje je bilo naslovljeno na Mr. J. M. Orra, c. o. Hudson Coal Co. Clarksburg, W. Va.

Lloyd Georgeva prošnja. London, 8. avg. — "Za božjo voljo, ljudje, pustite Ameriko in ne zapustite Evrope, ne spuščajte požarnih zastorov tako, da plameni ne sežgejo še vas." Tako je apeliral Lloyd George na ameriške obiskovalce pri narodni angleški zvezi za ligo narodov. "Kar se je pripetilo v zadnji vojni ni nič napram tistemu, kar bi se pripetilo, če pride do vojne danes." Nazadnje je Lloyd George še izrazil upanje, da se Amerika pridruži velikemu bratstvu, ki bo zavetelo v ligo narodov.

K zaključku je rekel: "Dokler Amerika s svojim rastočim vplivom, ki je že sedaj skoraj nepreračunljiv in bo čez leta gospodujoč vpliv, ne stopi v nekako bratsko zvezo narodov, toliko časa obupujem nad možnostjo civilizacije v bodočnosti."

Šole v sovjetski Rusiji

Profesor vsučilišča v Bordeauxu dr. Portmann se je mudil dalj časa v sovjetski Rusiji, da se prepriča o možnosti sodelovanja ruskih in francoskih učenjakov. Dr. Portmann je pred kratkim zapustil sovjetsko Rusijo in podal domačemu tisku sledeča zanimiva pojasnila o sovjetski prosvetni politiki:

"Največjo pozornost sem posvečal proučevanju naučnega in prosvetnega pokreta. Bil sem v mnogem oziru prijetno iznenaden. Veliko število dijakov poseba vsučilišča, osobito medicinske fakultete. To veliko število medicincev odgovarja potrebam, kajti revolucija in svetovna vojna sta zahtevali največ žrtv ravno v vrstah zdravnikov. V Leningradu obstoja vojaška akademija, ki igra vlogo medicinske fakultete ter izdaja diplome za vojaške in civilne zdravnike. Tu predava veliko število profesorjev, ki so službovali še pod carskim režimom. Izprememba je le glede volitve dekanov. Dekane voli sedaj cela fakulteta, profesorji, dijaki in uslužbenci. Pravnih fakultet v pravem smislu besede ni več, ker so stari zakoni ukinjeni. Na filozofskih fakultetah se predavajo največ mrtvi jeziki. Ves teoretični pouk je eliminiran. Bolnice za medicinske vežbe so ponekod slabe, drugod pa opremljene z raznimi modernimi instituti.

Največjo pozornost vzbujajo v Rusiji delavske fakultete, ki imajo nalogo, da pripravijo v 2 do 3 letih otroke delavcev sposobne za univerzo. Vlada želi ustanoviti poseben razred intelektualcev, ki bo izšel izključno iz proletarskih vrst. Ti delavski otroci bodo v nekaj letih tvorili neko vrsto "sovjetske buržoazije". Kar se tiče osnovne in srednje šole je povdariti, da so one samo predmet eksperimentiranja. Stremi se za tem, da se od strani teoretičnega pouka in nadomesti izključno s praktičnim."

IZ NIKARAGVE, PA NE S HAITIJA.

Washington, D. C. (F. P.) — V krogih državnega, armadnega in mornariškega departamenta ni najti prav nobenih zagotovil, da predsednik Coolidge ali državni tajnik izpolni Borahove obljube, po katerih ameriška vojaška okupacija na Haitiju kmalu preneha. Pomorska pehota se je umaknila iz Nikaragve po pogodbi, sklenjeni lani, ko so pričakovali, da bo po umaknitvi mornariške pehote izvoljena nazadnjaška vlada. Washingtonska uprava meni, da to dejstvo ni precedens za Haiti. Vprav narobe je. Armadni in vojaški častniki so dajali, da mornariška pehota ostane na Haitiju do leta 1936, ako ne bo prej vzpostavljena progresivna vlada v Washingtonu. Pa tudi umaknitev iz Nikaragve ni še popolna. Ameriški oficirji nadzorujejo novo nikaragvaško orožniško četo, kot ameriški oficirji nadzorujejo takozvano haitasko orožništvo.

JOHNSTON SE NI OBUPAL.

Washington, D. C. (F. P.) — Wm. H. Johnston, predsednik Mednarodnega društva strojnikov in predsednik Odbora za napredno politično akcijo, ki je bil ustanovljen z namenom, da se ustanovi nova stranka delavcev in farmerjev, ni obupal, ker se je eksekutiva Ameriške delavske federacije izrekla za nestransko politično akcijo.

Proti poročevalcu Federaliziranega tiska se je izrazil, da mu je všeč, ako ostanejo trdno na stališču nestranskarke politike, ker bo nestranskaraka podpora najboljših kandidatov logično ustvarila novo stanko.

Ni pa komentiral napram zastopniku Federaliziranega tiska izjavo eksekutivne glave napada na gibanje za ustanovitev tretje stranke.

DVA LETALCA SE UBILA.

Dayton, O. — Lajtnanta Leo L. Burch in James Tilton, Jr., sta smrtno ponesrečila, ko je padlo letalo dol. Tilton je bil na mestu mrtev, Burch je pa umrl dan kasneje.

Avstralija je obljubljena dožela

Sydney, Avstralija. — F. P. — Angleški kapitalisti, ki že niso imeli več kam vlagati svojega denarja na Angleskem, so sedaj invadirali Avstralijo. Kot prvo potezo so določili pol milijona angleških delavcev, da gredo v Avstralijo tekom desetih let. To bo začetek, da angleški kapitalisti investirajo ogromne vsote.

Kapitalisti na Angleskem so do dna prepričani, da bo Avstralija v bodoče raj zanje. Oni računajo tako-le: V Avstralijo bomo poslali veliko število angleških delavcev, ki bodo pripravljali delati za prav nizke mezde po industrijah, v katere bomo mi vložili denar. Tako bomo tam doli zdrobili unije in mogoče se delavske vlade, uvedli pa bomo vsepovsod odprto delavnico. Tako bo Avstralija ena sama delavnica, ki bo delala za nas in mi bomo imeli zlate dobičke.

To ni rečeno kar tjavendani Angleški kapitalisti v resnici mislijo tako narediti. Saj so tudi sklenili na gospodarski konferenci v Londonu meseca oktobra 1923, da tako store. K temu jih vodi duh federacije vseh angleških industrij, organizacija kakih 18,000 kapitalistov, katerih skupni kapital znaša okoli petindvajset milijard dolarjev. Za tem gibanjem trdno stoji tudi zveza angleških bankirjev in pa Zveza za razvoj britanskega imperija.

Kapitalisti izgubljajo na Angleskem in niso zmožni doseči predvojnih postojank. Zdad naj bo Avstralija osrečena kot lovišče profitarjev iz Britanije.

Socialistično gibanje po svetu

Na Francoem je socialistična stranka v zadnjih par mesecih beležila lep narastek v članstvu. Konecem zadnjega leta je štela aktivnih članov 73,000, danes jih šteje že nad 100,000. Pri kongresu v Toursu leta 1920 je socialistična francoska stranka štela že 180,000 članov, kateri pa so se razdelili v dve struji ravno pri dotičnem kongresu. Med komunisti in socialisti na Francoem ni več tistih sovražnih nasprotstev, vendar je soc. stranka rastla, dočim je komunistična nekoliko manjša po številu kot je bila; sedaj šteje 50,000 članov.

V Braziliji je socialistična stranka izdala manifest, ki je bil objavljen v njenem glasilu v Rio de Janeiru. V manifestu so osnovni principi in cilji stranke v vseh sferah javnega življenja. Manifest določa, da je glavni vzrok nepokoja v Braziliji "prezidentizem", to je vladni sistem, ki je izposojen od Združenih držav, kateri posameznika vodi do osebne oblasti in mu odpira vrata do nepremostljive avtokracije. Stranka zahteva ustanovitve kabinete vlade z enako odgovornostjo in skupščinsko avtoriteto. Stranka zahteva samovlado za province in mnogo drugih sprememb poleg zahtev za izboljšanje delavskih razmer.

Socialistična stranka na Ogrskem ni organizirana kakor je bila nekoč, ker javne organizacije pod sedaj tiranskim sistemom sploh ne more biti. Socialisti so organizirani tajno, in sicer ne slabo. Na kongres, ki se vrši 22. avgusta v Marselju na Francoem, so poslali svoje zastopnike.

Jugoslavija ima socialistično stranko pocepljeno, vendar je opaziti nekoliko gibanja za združitev. Vesel je pojav protestov, ki so se vršili v Jugoslaviji proti neznosnim razmeram, v katerih se je delavstvo združevalo in so se obdržali skupni protestni shodi komunistov in socialistov.

Židovske socialistične organizacije. Te dni zborujejo židovski socialisti na Dunaju in sicer imajo konferenco židovskih socialističnih delavskih organizacij. To je začetek zborovanj in priprav za mednarodni socialistični kongres kakor tudi za zionistični kongres, ki se bo vršil v svrhu kolonizacije Palestine.

ZDružene države.

V Kaliforniji se vrši organizacijsko delo. Pri Debsovem shodu v San Franciscu je bilo 25,000 udeležencev, ki so po shodu imeli demonstracijo in nato velik banket. Debs je napravil s svojo živahnostjo dober vtis in

gotovo bo precej pomagala shod k reorganiziranju verne Kalifornije. Državna nica soc. stranke je v Kaliforniji. Lena M. Lewis, ki z dr. mi sodrugi vodi propagando v južni Kaliforniji za ustanovitve novih klubov.

Pennsylvania. Čeprav so razmere po industrijah, je organiziranje boljše kot nekaj sem. Agitatorji poročajo o njih.

Novi lokali so bili organizirani po državah Nove Anglije. Socialistični govorniki gladijo po ustanovljanju novih klubov pridobivanje članov.

Indiana. Ravno pretekla tedna sta bila v tej državi novljena dva nova kluba. V tej državi je ženska tajnica socialistične stranke, kateri velika zasluga za poživljeno lo.

Ugodna poročila o delovni organiziranju novih lokalov, dobivanju članov kakor tudi ročnikov na socialistično pisanje so poslali tudi agitatorji New Jerseyja, New Yorka in Michigana.

Katja

Gjuro Božanič je prišel v goslarjeve junija 1912, kje pustil nevesto, da bo prišla njim, kakorhitro bo zaslužila volj denarja. Radi vojne je Katji mogoče priti šele junija 1920. Po neznosnih vojnih mrah je gotovo Katji zelo jalo v Ameriki, kjer je pri Gjuro s trdim delom in varnim prihrani primerno vodila si je ustanovil udoben dom. Imela sta dva otroka, Desana in Dušanko. Srečna sta bila, dar se je Katji stožilo za dom. K arcu so ji ali spomini na rojni kraj, zbolela je in zbledela ji je. Gjuro je bil dober obiskoval jo je v bolnišnici. Hčerki je izročil v oskrbo jim ljudem, ki so ga radi in kot dobrega očeta svojih otrok. Vsak večer ju je po delu obiskal, se jima smehljaj, z ma igral in jima izročil kakor Tornado je prišel 18. avg. Gjuro je videl, kako je potihlo nebo, planil je k otroci jih dosegel in umrl v Dušanovi v žepu Gjurovega nedelja ga jopiča so našli izjavo o meri, da postane ameriški državljan. Ti papirji pa niso veljali za mrljica, ne za njegovo snelo ženo, ki stoka v bolnišnici kako je njen mož dober in more zapopasti, kako da je pride več obiskat.

Štiri leta stara Desanka je dobila dober dom. Mnogomov je bilo, ki bi radi vladarjeno in lepo malo Desano. Njen ata Gjuro pa leži na lisonovem pokopališču v okoli Franklin v Illinoisu.

SMALL JE PARDONIRAN ŠEST DELAVSKIH VOJAKOV DITELJEV.

Springfield, Ill. — Govor Small je pardoniral Theodora Vinda in pet njegovih tovarišev, ki so bili leta 1922 psojeni zaradi kriminalne akcije. Drugi njegovi tovariši Stanley Waltzak, Frank Amaki, O. K. Blevins, Edward P. man in mrs. Emma Porter P. Vind, socialist, je bil to mojster v South Chicagu. Nj so privatni bizniški interesi in najbolj na piki, ker je bil z njegovo prizadevanje u novljen javni trg v South Chicagu. Tega mu privatni bizniški interesi niso mogli odpušiti.

Vind je bil tudi predsednik centrale delavskih strokovnih organizacij v South Chicagu. V tu 1921 in 1922 je bilo več stavkali so tudi restavracije uslužbenci. Ustreljen je bil stavkarski uslužbenec in krik restavracije, katerega je ubil stavkarja, je plačal blagajno organizacije tisoč dolarjev za nakup spomenika temu stavkarju. To priliko so rabili privatni bizniški interesi so obtožili Vinda in njegove varise, da so sprejeli podkupno za izravnavo stavke.

George Vind je zdaj izpoved pred odborom za pomolke, da je trgovska zbornica v South Chicagu svetovala, da naj spomejo denar za spomenik žrtvi.

Ali želite znati pravilno in čist angleško? Naročite "Slovensko-angleško slovnico", ki jo izdala in ima na polju Knjižarna matiča S. N. P. v

DELAJSKE NOVICE

(Federated Press.)

Stavka za priznanje unije.
New Haven, Conn. — Opekarji in lončarji vodijo stavko po centralnem Konektikutu, radi katere je moral ustaviti ves obrat po tovarnah in opekarnah v okrožju Berlina. Več kot 800 delavcev je v stavki. V North Havenu je proti stavkarjem nastopila policija, katere je določeno na strani tovarnarjev.

Čepičarji so zmagali.

New York. — Vsi podjetniki razen dveh, ki imata delavnice v Torontu, so se podali stavkarjem mednarodne unije čepičarjev in klobučarjev. Stavko so vodili vsepovsod za dosego unijskega standarda. V New Yorku je kampanja uspela, da je bilo organizirano delavstvo po več večjih tovarnah. Medtem ko se je vršilo organiziranje stavkajočih, je unija izplačevala malo podporo valed nezaposlenosti. Plaćevati je pričela 3. julija, ko so bile dosežene zadostne vsote, da se sklad prehitro ne izčrpa.

40 krznarskih podjetnikov se je pobotalo z unijo.

New York. — Z unijo krznarjev, ki so sklicali stavko po številnih delavnicah se je pobotalo štirideset podjetnikov. Pogodbe dovoljujejo podjetnikom ostati v trgovini do prihodnjega 1. januarja, po kateri dobi pa bodo primorani v krznarski stroki sami dovrševati izdelke in ne pošiljati jih drugim, neunijskim kontraktorjem. Več kontraktorjev je pustilo svoj posel med stavko. Unija se je zoperstavljala pogodbenemu delu.

DUHOVNOV SIN UMORIL OČETA.

Obstrelil je tudi mater.

Parkersburg, Iowa. — 17-letni Warren Vandervoort je priznal, da je ustrelil svojega očeta rev. R. J. Vandervoorta, metodističskega župnika, nato je pa še obstrelil svojo mater.

Po zločinu je zbežal in prijel so ga ob dveh zjutraj v Rejnbecku, Ia. Zdravniku, ki ga je naskel dve miljii proč od mesta, je pripovedoval, da je nekdo ustrelil njegovega očeta in nato mu je ukazal peljati se proč od doma v očetovem avtu. Zdravnik je pozval šerifa in fant je kmalu priznal dejanje.

ALI PRIDE DO SPORAZUMA NA ANTRACITNEM POLJU?

Atlantic City, N. J. — Tukajšnji listi so zopet polni vesti, da mogoče pride do sporazuma na antracitnem polju in da ne bo rudarske stavke. Premogovniški podjetniki so postali bolj voljni in ne zavzemajo več tiste trdovratnega stališča kot na konferenci.

Lewis, predsednik rudarske organizacije U. M. W. A., je izjavil, da premogovniški podjetniki prav lahko povisajo mezo, ne da bi se podražil premog, kljub temu bodo pa njih profiti še tako visoki kot drugih industrijalcev.

Iz Swampscotta, Mass., poročajo, da predsednik Coolidge meni, da bodo zopet pričela pogajanja med zastopniki rudarjev in premogovniških podjetnikov.

Kmalu se pokaže, koliko je resnice na teh vesteh, kajti dnevi beže in dan prvega septembra bo kmalu tukaj.

LINCANJE ZAMORCA Z OBIČAJNIMI DIVJASKIMI PRIZORI.

Excelsior Springs, Mo. — Ulična drhal, broječa okrog pet sto glav, je privlekla iz mestnega zapora zamorca Walter Mitchella, ki je bil obtožen, da je napadel belopoltnega dekleta. Ko so ga privlekli na cesto, ga je drhal pričela biti s pestmi in raznim orodjem. Nato je drhal pričela korakati proti mestu, kjer se je imelo vršiti lincanje. Okrog žrtve so šli moški, ženske in otroci. Na poti so pa suvali in bili zamorca.

AVTO JE ZDRSNIL Z ŽELEZNIŠKEGA MOSTU.

Lowell, Mass. — Pet oseb se je ubilo, ko je avto padel z mostu Boston & Maine železnice štirideset čevljev globoko. Štiri žrtve so bili člani ene družine.

NOVOODKRITO ČLOVEŠKO PLEME.

Moskva, 8. avg. — Novo, dosedaj nepoznano plemo, je bilo odkrito v osrčju zapadne Sibiri. Znanstvenica V. P. Mitusova, ki jo je poslala na proučevanje pot Ruska akademija znanosti, je odkrila novo plemo in opazovala življenje in običaje čudnega ljudstva, katerega je opisala, ko se je vrnila med civilizirane ljudi.

Novoodkrto plemo, katero se imenuje "gozdno ljudstvo", še ni nikdar prišlo v stik s civiliziranimi ljudmi, dokler ni prišla do njega Mitusova s svojo raziskovalno ekspedicijo. Njih dom je v bližini reke Pura, a njih število je malo, le 600. Njih način življenja jih izdaja, da morajo biti preostanek kakega plemena, ki je bilo že dosego višjo stopnjo civilizacije.

"Gozdno ljudstvo" ostaja vedno v divjaških šumah, le v jesenskem času se napote vsi k reki, kjer ribarijo, dokler se z zadostnim plenom zopet ne povrnejo v svoja bivališča.

FORD BO PRIČEL S PRODUKCIJO KOVINSKIH LETAL.

Detroit, Mich. — Ford Motor kompanija naznanja, da je kupila Stout Metal Airplane kompanijo, ki ima svoje podjetje v Detroitu. Kupna cena je bila blizu milijona dolarjev.

"Letala spadajo prihodnji generaciji," je rekel Ford po izvršeni kupitvi. "Storil bom vse, da se razvijejo, toda izvršiti je treba še veliko, da pride navdušenje zanje."

Po njegovem mnenju je letalo sedaj še preveč odvisno od letalca. Letalec mora opraviti 90 odstotkov dela, letalo ga izvrši pa samo deset. On meni, da mora biti narobe, da bodo ljudje segli po letalih.

ČEVLJARSKI DELAVCI NISO ZADOVOLJNI Z NOVO POGODBO.

Mogoče bo zavrnjena.

Haverhill, Mass. — Čevljarški delavci organizirani v organizaciji Shoe Workers Protective Union odpravljajo shode, na katerih razpravljajo o pogodbi med organizacijo in haverhillskimi čevljarškimi tovarnarji. Delavci niso zadovoljni s pogodbo. Nova pogodba določa, da razsodišča, katerega odloki so obvezni za obe stranki. Vsaka stranka mora devetdeset dni pred potekom pogodbe obvestiti drugo stranko, da želi izpremembe v pogodbi, če ne, je pogodba zopet veljavna za tri leta, ko mine leto 1926. Nobena stranka ni zadovoljna in najbrž bodo pričeli sestavljati novo pogodbo.

A. D. F. PROTI REVIZIJI NASELJENIŠKEGA ZAKONA.

Washington, D. C. — Eksekutivni svet Ameriške delavske federacije je sprejel resolucijo, v kateri obsoja sile, ki se trudijo za revizijo naseljeniškega zakona. Rezolucija pravi, da bi "gotovi interesi" radi uvedli tudi japonske izseljenike v zakon, ki določa kvote izseljenikov, ki smejo priti iz vsake dežele. Daje žele ti interesi, da se prekliche dva-odstotna kvota, ki sloni na statistiki izseljevanja v Združene države v letu 1890.

Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je rekel, da želi še bolj ostre naseljeniške pogoje, da postane "Amerika ameriška". Vsem unijam, ki so združene v Ameriški delavski federaciji, bodo razposlane okrožnice, v katerih jim bodo priporočali, da naj branijo sedanjo naseljeniško postavbo.

PRIPRAVE ZA DELAVSKI PRAZNIK.

Washington, D. C. — Eksekutivni svet Ameriške delavske federacije je razpravljal o velikih demonstracijah, ki se naj priredijo na Delavski praznik po vsej deželi. Predsednik Green bo govoril v Detroitu in tam kritiziral tovarnarje avtomobilov in njih taktiko proti delavskim strokovnim organizacijam. Tajnik Morrison bo govoril v St. Petersburgu, Fla. Tje bodo povabljeni zastopniki delavstva iz vse države. Drugi člani eksekutive bodo govorili na strateških mestih križem Združenih držav.

STARA GARDA VIDI ZOPET STRAHOVE.

Washington, D. C. (F. P.) — Nasproti senatorju Jonesu iz Seattle, Wash., bo kandidiral Brown, župan v Seattleu. Stara garda dvomi, da bo Jones zmagal napram Brownu, ker je Brown priljubljen pri delavstvu.

Napram senatorju Stanfieldu v Oregonu bo kandidiral bivši governor Oswald West. Stara garda vidi v Westu nevarnega kandidata. Oba protikandidata sta demokrata.

Vest iz Jugoslavije

V lepem Sremu je polno samostanov, kakor v Sloveniji. Nič manj jih ni, kakor 16 in eden je bogatejši od drugega. Najbogatejši pa je nedvomno samostan v Grgeteku. V vseh samostanih je seveda staro udobno samostanjsko življenje, brezskrbno in brezbržno. Božje kapljice ne dobi nikjer tako izvrstne, kakor tamkaj. Čeprav ne vlada več tako razkošje in izobilje, kakor nekdanj — kajti agrarna reforma ni prizanesla niti sremskim samostanom — vendar pa dobiš tamkaj vsega, česar ti poželj arce.

Marsikateri prior pa je pričel v zadnjem času nekoliko skopariti, kar seveda menihom ni prav po volji. Saj so že tako dovolj občutili duh novega časa, duh reformacije. In vsem tem nadlogam naj bi se sedaj pridružila še slaba hrana?

Prior samostana v Grgeteku, najbogatejšega in najlepšega izmed 16 samostanov na Fruški gori, je pričel varčevati pri mesu, vinu in kruhu. Počasi, toda sigurno je zavzemalo varčevanje vedno večji obseg, dokler ni končno pričel zalagati svoje redovne brate celo s pokvarjenimi stvarmi. Tu je bil ogenj v strehi. Pobožni menihi so vložili takoj pritožbo na oblast. Oblast so izvršile v resnici te dni preiskavo, ki je dognala, da je prior dejanski hranil svoje redovne brate s pokvarjenimi jedli. V samostanski kleti so našli okoli 50 črvivih grajati in 10 sodov žaltave masti. Upor menihov je priorja sicer silno razkačel, vendar pa jim ni mogel do živga. Viđeč, da ni drugega izhoda, jim je obljubil takojšnje izboljšanje hrane. Toda menihi niso hoteli odnehati in zahtevajo takojšnjo premititev priorja. V nasprotnem slučaju groze, da odlože meniške halje in se povrnejo v zapeljivi svet.

Za naše farmerje

Naloge v avgustu.

Posej alfalfa. Posej travo v starejšem sadovnjaku. Preorji polje za ozimino, čimprej tem boljše.

Odpelji pod streho vse poljedelske in mlatilne stroje. Ne puščaj platna na vezalnikih, odvzemaj ga, zvij in shrani.

Ko spraviš fižol v shrambo, ga pozdravi z ogljenčevim bisulfidom (carbon bisulphid), a čemur preprečiš, da se ne zaredijo v njem črvi.

Dve stvari, pravzaprav tri so, katerih se farmerji nikdar dovolj ne poslužujejo. Te so kreosot, cement in barva. Kako to? Tako: Kreosot napravi lesene stebre za ograjo dolgo nesegnljive; letni stroški za stebre pri ograji so običajno zelo visoki. Cement je potreben radi svoje trpežnosti za pod, stebre, zlebohe, vodnjake in vse polno drugih reči. Barva pa ohrani površino in mnogo pomore, da farmaka poslopa lepo izgledajo. Je še mnogo drugih potrebnih reči, pa te so najglavnejše.

Kako prebravati poslojje dobiš pa dobre informacije zastonj, ako pišeš na Department of Agriculture v Washington, D. C., po buletin št. 1452, ki se imenuje "Painting on the Farm". Pišeš senatorju ali reprezentantu svojega okraja. V buletinu dobiš vsa podrobnejša navodila glede barvanja. Pišeš po kopijo takoj.

"Konjake cene grdo gori", tako vzklika mnogo presenečeni farmerji. Vlada izvedenci so menda dognali, da je premalo konj, zato da so visoke cene. Tako napovedujejo že dolgo časa, a farmer, ki ima na prodaj kako

kluse, dobro ve, da sedaj ne dobi prav nič več zanj kakor bi bil lansko leto.

Dva bušlja ovsa za bušelj koruze. Za govedo je to dvojje približno enake vrednosti. Če dva bušlja ovsa staneta manj kot bušelj koruze, tedaj kupi oves, ker z njim boš cenejše hranil živino. Za govedo, ki je težje kot 800 funtov pa je oves še boljši.

Mlekarnarji, ki bi radi vodili svoje račune res gospodarsko, delajo pametno, če naročijo tozadevna pojasnila, ki jih dobijo v buletinu št. 182 pri Washington Experiment Station, Pullman, Wash.

Mleko za zdravilo. (To ni patentirano!) Nekdo iz Franklin okraja v Vermontu piše: "Zecela leta sem trpel valed neprebavnosti in narejanja kialin v želodcu. Iz tega so se mi končno razvila ulčesa v dvanajstniku. Svetovali so mi, naj se podam k operaciji, ampak neki specialista mi je rekel, naj poskusim kozje mleko. Pet mesecev sem torej živel na kozjem mleku, in sem absolutno ozdravil. Mislim, da bi sedaj zopet lahko pil kravje mleko, pa mi ne diši tako kakor kozje."

Kurje uši. — Farmer piše: Predčerašnjim sem počistil kurje korito, katero že ni bilo posnaženo cel mesec, torej je bilo v strašno slabem stanju. Pod koritom je bila praznina, kamor so se hodile hladit kokoši. Premaknil sem korito in našel, da je ležale vse pokrite s kurjimi uši. Prijel sem lopato, počistim. Ker ima lopata zelo kratak držaj, sem s pestjo ene roke dosegal konec lopate in tako se mi je na mah nalezlo cele stotine te grde golazni na roko, da je bila vsa pest kar naenkrat pokrita z ušmi. Kar žgati me je začelo, kakor bi se drobna golazna naravnost vjedla v kožo. Polil sem pest z vodo, pa ni nič pomagalo. Vzel sem malo petroleja in si zribal roko do lahtov, kamor so bile uši že dosegle. Vse uši so takoj pocknale.

Kako se goje purani? — Večkrat nas je že kateri farmer vprašal za informacije, kako naj postopa z mladiči, da zredi purane. Našim ljudem ni dosti znano negovanje te perutnine, radi pa bi se oprijeli, če bi znali, ker kakor vidijo, nekateri ameriški farmerji z njo naredijo ob seznah še lep denar. Kdor se zanima, mu torej priporočamo, da piše po knjižico v Washington, D. C., ki se imenuje "Turkey Raising". Naslovite na Department of Agriculture, Washington, D. C. in vprašajte za "Farmer's Bulletin 1409, katerega dobiš zastonj.

NAROČNIKI POZORI!

Znamenje (July 30.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen valed napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto \$6.50, pol leta \$3.25, za člane \$5.30.

Za Evropo stane za pol leta \$4.00, za vse leto pa \$8.00. Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO
"PROSVETA"
2657 S. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

Slovenska Unija

Podgora Jolanta

CLAYTON STAN, 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS

Izvrševalni odbor:
UPRAVNI ODSEK:
Predsednik Vincent Calkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 163, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jole Zavartnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:
Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2637 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Bannington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Tactel, Box 22, Strabano, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:
OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa. Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross Kana, na jugoslovaški; Frank Klun, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:
Paul Berger, predsednik, 2653 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zavartnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združiteni odbor:
Predsednik: Frank Alek, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; John Oves, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olop, 2436 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VEROVNI EDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6283 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZORI: — Korespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posel, gl. predsednika se naslovijo: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODOBRE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednate vobče se naslovijo: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prišli na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, nanašajoči, oglaš., naročnina in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednate, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

SEZNAM PRIREDITEV SLOVENSkih ORGANIZACIJ V CHICAGU.

Skupna pevaka društva. — Koncert v prid skladu doma slepih v Ljubljani, v nedeljo 6. septembra v dvorani S. N. P. J.

Skupna društva S. N. P. J. — Veselica dne 12. septembra v dvorani S. N. P. J.

Društvo Jugoslovani, šte. 104, J. S. K. J. — Vinska trgatev v soboto 28. septembra v Narodni dvorani, W. 18th St. & So. Racine Ave.

Društvo Nada, šte. 102, S. N. P. J. — Vinska trgatev v soboto 3. oktobra v Narodni dvorani, So. Racine Ave.

Društvo Narodni Vitez, šte. 39, S. N. P. J. — Vinska trgatev v soboto 10. oktobra v Narodni dvorani, So. Racine Ave.

Pevsko društvo Triglav. — Koncert v So. Chicagu, v nedeljo 11. oktobra.

Zveza slovenskih organizacij. — Vinska trgatev v nedeljo 18. oktobra v Narodni dvorani na So. Racine av.

Soc. klub šte. 1, J. S. Z. — Dramska predstava, v nedeljo 25. oktobra, v dvorani ČSPS, 1126 W. 18th St.

Društvo Sosedje, šte. 449 S. N. P. J. — Veselica v soboto 31. oktobra v dvorani SNPJ, na So. Lawndale in W. 27th St.

Pevsko društvo Slovan. — Koncert v nedeljo 1. novembra.

Pevski zbor Sava. — Koncert v nedeljo 15. novembra, v dvorani S. N. P. J.

Pevski zbor Lira. — Koncert v nedeljo 22. novembra v dvorani SNPJ, Soc. klub šte. 1, J. S. Z. — Dramska predstava v nedeljo 29. novembra v dvorani SNPJ.

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Groceries, sladničarjem in v prodajalno železnice damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA.

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

Dr. N. Korun:

Do smrti tvoja!

Ko mi je pokazala rokopis ter mi to in ono razložila, sem ga začel prepisovati.

Naslov tej noveli je bil: "Do smrti tvoja!" V njej je pisateljica v fantastnih bojah in prekipajočih besedah opisovala nekakega imaginarnega ljubčka svojega ter mu z brezštevilnimi ahi in ohi razodevala svoja ljubezenska čustva; refren pa je bila prisega, da hoče ostati do smrti njegova.

Ko sem tole stvar prečital, si jo ogledal in premislil, se me je polastila ženslina, pa kakor je pokazala prihodnost, usodepolna ideja. Domislil sem si: Omlade, zdaj je prilika kakor nikdar več! Glej, tole novelo lahko uporabiš, da odkriješ baronesi Urzi svojo ljubezen!

In takoj sem uravnal po tem načrtu svoje prepisovanje.

Epiteta, katera je Urzi dala svojemu namisljenju ljubčku, ki pa očitno niso bila lastna me-

ni — tako naprimer je on imel vloge, navzgor zvihane brke, jaz pa se nisem imel niti njih senice; on je imel ko ogrije črne oči, jaz pa plave ko vedro nebo itd. — sem nadomestil s takimi, ki so se lahko nanašala name. Sicer pa moram reči, da mi v tej točki ni bilo treba mnogo izpreminjati; ker je bil Urzin imaginarni ljubček lep kakor Adonis, jaz pa kajpada tudi, tako se je pretežna večina tega, kar je bilo njemu lastnega, moglo prenesti tudi na moje osebo.

Nadalje se prihajalo mojemu početju vprid tudi to, da je bilo v noveli vse polno pik in pomišljajev, zavzemajočih mestoma kar po več vrst, ki so se pa lahko brez vsake škode izpustili. Te vrzeli sem uporabil, da sem namesto pik in pomišljajev, če je bilo ostali vsebini prikladno ali ne, napisal iz svojega to, kar se mi je zdelo najpriljubnejše za odkritje moje ljubezni. Naprimer v rokopisu se je zbralo: "Ah, ali je res, da me ljubiš, in se li smem zanesti na tvojo zvestobo — ... ?"

Jaz pa sem izpustil te pomišljaje in pike ter na njih mesto kratkoma napisal odgovor na zgornje vprašanje: "Oh, neznanako te ljubim in ostal ti bom zvest čez groba vrata!"

In to je šlo tako naprej, dokler nisem rokopisa popravil po svoje.

Tako popravljenega sem pa potem kar najlepše prepišal, začelne črke tudi umetno okrasil, in ko sem uničil Urzin rokopis, da bi onemogočil kontrolo, sem zaviš svoje v svileni papir, povezal zavitek z zelenim, plavim in rdečim povodcem ter ga oddal strežarju, da ga je ponesel baronesi.

Nato sem pa šel na vrt in sem se izza rožnega grma s utripajočim srcem oziral proti oknom Urzinega salona, koprneč radovednosti, bo li ona razumela sladko skrivnost, katero sem ji razodel na način, ki bi ne mogel biti izvirnejši.

Kmalu pride strežaj in mi pravi: "Gospod Omlade, baronesa Urzi vas kliče."

"Hvala Bogu," si mislim, "ra-

zumela me je. Zdaj pa hajdi po odgovor!"

Toda lepo sem naletel. Premetavala je liste po mizi, da so leteli kosčki od nje, in skala je kakor razjarjena kača, ne da bi se vame ozrla. Slednjič pa zahohni:

"Une telle impertinence! Omlade, kje imate moj rokopis?" "Premišljena baronesa, ko sem ga prepisoval, se mi je razlilo črnilo po njem in zato sem ga vrgel v ogenj," zajecijam s tresočim glasom.

Zdaj je pa vzrastla! Za itak dolga, suha in ploska, je postala še daljša, bolj suha in bolj ploska. Lica so ji ozelenela, oči orumenele, iz njenih pozlačenih ust pa se je ulila name, ubogega Omlade, ploha raznih primikov, ki je v mojem srcu namah pogasila ogenj ljubezni.

Kakor polit kužek sem taval nekaj časa ob potoku. Vendar v naglici premotivši novi položaj, v katerega me je pognala Urzina besnost, sem se kmalu spet otresel.

"Hudič!" sem zaklel, potem pa nadaljeval: "Peklenko je ta ženska grda, kadar se ujezi! In pa kako je vražjedajla! To bi bil lep zakon! Hu, hu! Bog me varuj in sveti križ božji! Je že prav, da se je ta ljubimaka zaveda tako razmotala. Zdaj bi je pa jaz ne hotel; tudi ne, ko bi me proslila na golih kolenih. Maram za njo in njena suha kolena!"

Nato potegnem iz žepa listek, ki sem imel na njem napisano svojo pindarsko odo, ga raztrgam in pomečem kosce v vodo.

Pa tudi za žaloigro v verzih nisem imel več tistega navdušenja, ki je za tako delo potrebno, in tako je ostala nedovršen o-snutek še do današnjega dne.

In to je v resnici škoda!

KONEC

Adrian del Valle:

Strah

Sedeča kakor navadno v udobni jedilnici, sta molče tratila čas, ki je že preostajal do ure, ob kateri sta običajno legla spat. Don Antonio je čital, njegova žena je šivala; oba sta pa od časa do časa pokimavala, ker ju je premagala dremota. Tiho je vstopila Ivana, postavila na mizo skodelico, iz katerih se je kadilo, in rekla:

"Gospod, prinesla sem čaja!" "Dobro, dobro! Ali si ga osladila?"

"Seveda! Ali želite še česa?"

"Ne, lahko greš spat."

Zeleča lahko noč se je Ivana oddaljila; nekaj časa je bilo še slišati njene izgublajoče se korake po lesenih stopnicah, vodečih v podstrešje.

Antonio je vzel skodelico in srknil nekoliko čaja, nato se je udobno zleknil v naslanjač, si popravil naočnike in začel zopet čitati. Nenadoma se je obrnil k svoji ženi in je zaklical: "Marta! Marta!"

Žena, ki je bila znova nekoliko zadremala, se je sunkoma stresla, preplašeno se je vzravnavala: "Oh, kako si me prestrašil!"

"Veš, kaj sem čital?"

"Gotovo zopet kako laž!"

"Ne, ne; to je zelo važna stvar. Namreč o tatovih in roparjih."

"Za božjo voljo, o tatovih!"

"Vse kaže, da se klati cela tolpa po naši okolici. Sinoči so vlomili v Miguelovo vinarno; ukradli so ves denar, razne malenkosti, pa še konja so mu odpeljali."

"Jesus Kristus! To je strašno!"

Govorila sta še nekaj časa o tej stvari, dokler nista anovi popolnoma izčrpala; potem sta zopet nekoliko zadremala. Pa je Marta naglo odprla oči. Odločila je šivanje razdelala, pomenčala si oči in poklicala moža: "Pusti še novine!" Antonio ni odgovoril. Z brado, na prsi povešeno, z rokama, prekrizanima na čašopisu, je spal, kakor da je v pernichi.

Marta ga je stresla. "Zbudi se človek, čas je, da greva v posteljo!"

"Kaj?... A tako, malo sem zadremal... Res, čas je, pa pojdiva! Ali so vrata zaklenjena? Je zapora zapahnjena?"

"Da!"

"Dobro, vzemi torej luči!"

Marta je segla po svetilki, ali še preden jo je dosegla, je nekdo krepko udaril po vratih.

Mož in žena sta se preplašena spogledala. Njuna hiša je stala na samotni in je bila oddaljena od glavne ceste. Poset v tej nočni

uri se jima je zdel sumljiv. Zadonel je še močnejši udarec na vrata. Antonio je preudarjal, končno je stopil proti vratom.

"Za Boga, ne odpiraj!" ga je ustavila žena.

"Saj ne odprem. Vprašati pa vendar moram, kdo tako razbija."

Po prilih se je prikradel do vhoda; zadrževaje dih je prisluškoval. Tretji udarec na vrata ga je tako prestrašil, da je odskočil in zakričal: "Kdo je?"

Globok, nekoliko zamolkel molčki glas mu je odgovoril: "Potopnik, ves zmučen in bolan, ki je zgrešil pot... Prosim vas, da mi privoščite prenočišče za nočojšnjo noč!"

Žena, vedno bolj preplašena, mu je pošepetala: "Ne odpiraj, prevariti naju hoče, tat je!"

Antonio je odgovoril glasno: "Človek, tu ni gostilna!"

"Vem, zato pa prosim prenočišča kot milost, ki sem jo pripravljen nagraditi."

"Mesto ni več daleč, kvečjemu pol milje."

"Ne morem več stati na nogah."

"Le poizkusite!"

"Bolam sem... Mrzlica me trese. Za božje usmiljenje, odprite!"

"Zaman se trudite. V tej noči ni uri ne odprem nikomur.... Tuje se ni odstranil, bilo je slišati njegovo težko dihanje. Antonioju in Marti se od strahu spali obraz in nista od groze strmečih oči odmaknila od vrat. Na ponovne in pretrgane udarce sta preplašeno odskočila.

"Za zopet? Kaj hočete?" je klical Antonio, trudeč se, da bi dodal svojem glaslu odločnosti.

"Usmilite se me, imejte sočutje z bližnjim! Dajte mi vsaj požirek vode, strašna žeja me muči!"

"Nimamo vode! V mestu dobite vse."

Nova tišina, včasih pretrgana s šepetom nerazumljivih besed, ki jih je izgovarjal trdovratni popotnik. Nato je začel iznova klicati in prositi. Ko je videl, da mu na noben način ne odpro, je začel udrihati z vso silo in kričati kakor blazen: "Odprite! Odprite!"

Zakonec sta bila skoraj ob pamet od samega strahu. Postavila sta za durmi celo barikado miz in stolov; nato sta se oborožila, on z lovsko puško, ona s sekuro.

"Spravite se odtod, ako nočete, da vas ubijem kakor psa!" je rjovel Antonio. Žena pa je kričala: "Poberi se, poberi se, postopač, razbojnik, tat!"

Ali neznanec je začel iznova, danaj s slabotnejšim glasom mo-

ledovati: "Vode, samo k vode!"

Naposled je prestal klic. Bilo je slišati, kako odhaja potekajočimi se koraki...

Zakonec sta prebila zelo bo noč. Vsa sum ju je stala izbuljenimi očmi sta gledala povsod same grozne prikazne tresla sta se kakor listje v trsu.

Bleda svetloba vzhajajo dne je prinesla nekaj miru in razdraženim mislim; žarki solca pa so jima prepovedne ostanke blazne in strahu. Odločila sta se, da vidno odpreta vrata. Ko sta odprla, sta zagledala na prdebelo listnico. Antonio jo je bral in je pogledal vanjo. Bilo je v njej neki papirji in precej narja.

"Čegava je neki ta listnica je vprašal ženo.

"Bržčas jo je pustil tat," odgovorila žena.

Medtem sta prijezdila minjune hiše dva orožnika.

"Dobro jutro, don Antonio! je pozdravil orožnik. "Ali ves kaj je novega?"

"Prav ničesar ne vem," je odgovoril Antonio nekoliko prepričan.

"Prav blizu tukaj smo našli truplo nekega reveža, a brez manjšega znaka nasilja."

"Kaj mi poveste? Pa je v njej mrtev?"

"Prav gotovo — ker je popnoma pozabil dihati... Pa z njim!"

Ko sta se orožnika oddaljila je rekel Antonio ženi, kazaje narnico: "Kaj pa napraviva temle?"

"I kaj? Bedak!... Obdrižaj jo!"

Severa's Skin Soap

Idealno, fino in čisto milo za toaleta, kopeli, šampu, britje. Izvredno za kopanje otrok in malčkov.

Cena 25 centov.

Vsaki dan rabite

Severa's Antiseptol

za grgranje grla in ispiranje ust; prepreči bolezni v grlu, ohrani ter narodi ipa in hla so v utrdi mehke čustvi. Čisti saperno sapo in drži ustno votlino v zdravem stanju. Cena 55 in 60 centov.

Zahtevajte najprej pravi balzami.

GROZDJE

GROZDJE

Pošiljam najboljša californijska grozdja za vse. Za nadaljne informacije obrnite se zaupno svojega rojaka. Pišite ali brzojavite

LAWRENCE MAUTZ,

4301 So. Main Str. Los Angeles, C.

ALI CITATE

dobre knjige?

Teda' naročite knjige Književne matice

S. N. P. J.

Človeku je potrebna duševna hrana kakor telesna. Največje zlo za delavca je neznanje. Čimbolj je delavec neveden, tembolj ga izkoriščajo od vseh strani. Dobra knjiga je največji sovražnik nevednosti in duševne teme. Delavec se mora učiti; vzeti si mora sam, česar mu ni dala revna šola. Citati mora dobre knjige.

Ako ste ukašeljni, če hrepenite po izobrazbi in duševnem razvedrilu, ako želite čitati povesti iz delavskega življenja, spoznati nekatere naravne resnice in če se hočete seznaniti s temeljnimi pogoji angleškega jezika, naročite si sledeče knjige:

Slovensko-angleška slovnica \$2.00

Zajedalci 1.75

Zakon biogenetike 1.50

Jimmie Higgins 1.00

Pater Malaventura 1.50

Kdor naroči Zajedalce in Zakon biogenetike skupaj, dobi obe knjigi za tri dolarje.

Vse te knjige so lično in trpežno vezane. Poštšina je viteta. Naročilu priložite denar.

Naročila za vse gori omenjene knjige prejema

KNJIŽEVNA MATICA S. N. P. J.
2657 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

18.

Ona tajinstvena ženaka, ki jo je bila Grudnovka srečala v mesecini, je prišla k Slakovim. Bilo je lepo dekle, nekoliko drobnejšega telesa, z izredno krasnimi očmi, ko bi v njih ne plapolal nemiren ogenj. Prišla je s negotovimi koraki, da so se delavci na dvorišču ozirali za njo, in šla v kuhinjo, kjer je nekaj ispraševala osorno gospodinjico. Komaj je odšla, je stopila Grudnovka, ki je sedela pri kameniti mizi pod košato murvo, v hišo in poprašala, kdo je neki.

— Služila je pri nas, — je pojasnila z ostrim, še osuplim glasom Slakovka, — dokler ni odšla v mesto. Zdaj se večkrat vrne, kakor bi bila brez službe.

— Po kaj je pravzaprav prišla? — Kdo ve? Po sinu je vprašala — je dejala in hkrati zardela. Čutila je, da se je zagovorila. — Kdo ve, kaj hoče! Če reva ne misli, da jo sin rad vidi, ker se je včasih njo kaj po-balil!

Grudnovka je pozorno gledala starki v obraz in marsikaj se ji je zjasnilo.

— Prestrašila me je, tako čudna ženaka! — je klepetala Slakovka.

Se ni bila neznanica daleč, ko se je začel s poti preprič, ne da bi se razločile poedine besede. Pošli na dvorišču so se zgedovali in posmehovali ter se lotili dela šele tedaj, ko je mladi Slak stopil na dvorišče, ves razjarjen, da je s treskom zaloputnil vrata za seboj. Ukazal je nekaj hlapcu, a ko se je ta izgovarjal, je zakričal nad njim, da se je kaj potuhnil. Poznal je, da je gospodar nasilen in da se ni šaltiti z njim.

Ne sluteč, da je notri Grudnovka, je šel v hišo in razumel takoj, da je gospa vse videla in slišala.

— Če sem trenutek proč, pa je vse v neredu — se je skušal izviti iz zadrege in se srdil. — Nič več nečajo delati in vsako plačilo jim je premajhno. Človek si ni nikdar v avesti, da mu ne smikajo in skrivaj prodajajo, vaa strogost nič več ne zaleže!

Grudnovki je bilo mučno. Miriti ga ni mogla, ker je čutila vso laž v njegovi jezici, pritrjevati mu še manj.

Mladi gospodar je utrujen od razburjenja sedel, upri glavo v dlani in zri topo v tla pred se. Gospe se je zasmilil in odšla je iz kuhinje, a pretvezo, da mora k Igu. Koj zatem je začela Slakovka pritajen pogovor z razburjenim, onemoglim sinom.

— Torej si vse izklepetala! — se je jezil Slak na mater. — Ali je res bilo treba?

— Kaj pa naj rečem, če me vpraša?

— Molčala bi! Saj je menda prav radi Grudnovke vse to! Ljubosumje ali kaj!

— Kaj bi se razburjal radi tega, saj ni vredno besede! — ga je mirila mati. — Kaj to njej mar!

— Pa meni toliko bolj! — se je srdil, vstal in stopil h kredenci. Natočil si je šaganja, izpil in zopet natočil. Bila je to njegova navada, kadar ga je kaj do akrajnosti razburilo. Pil je in potem šel na polje in se izdivjal.

Tako je storil tudi danes. Ko se je pod večer vrnil, je našel gospo Grudnovko v uti na vrtu. Ikal jo je. Čutil je, da mora govoriti z njo, da si sam ni vedel kaj. Bolelo ga je, ker je moral biti vse njegov ponos in ugled po vseh dogodkih zadnjih dni v očeh odlične letovišnične popolnoma uničen. In to mu ni dalo miru.

— Torej vendar enkrat nekoliko počitka, — je pozdravila Grudnovka s svojim lepim smehljajem. — Preveč delate, zato vas potem vse razburja! Saj so že časi sami neprijetni!

— Ne, delo me ne razburja! Ali bolj; razburjanje je samo ob sebi umevno na takem premoženju in človek se mu privadi kakor vsakdanjemu kruhu. Nekaj drugega je...

Postal je in naglo premislil, ali govori prav ali naj bi rajši zamolkel. Grudnovka je pričakovala in se potajila. Mladi mož je opazil njeno bele obleko, ohlapno in prozorno, v kateri je bila krepkostasa žena vsa mikavnejša, vabljivejša.

Saj se ne zлага z možem! mu je blaznilo skozi možgane. On je tam, ona tukaj! Poredko mu piše, o njem pa sploh ne govori. Saj ni ta zakon nič drugega kot običajna konvencionalna laž. Ali morda ne?

Naslonil se je na mizo, vzel cigareto in jo tudi gospe ponudil.

— Teško je mlademu človeku! — je nadaljeval. — Vse kipi v njem kakor v nevihti, trše se, lomi, najlepša čustva se blodijo z najbolj živalako strastjo! Kakor v gostem mraku tava! Glejte, misli, da je ljubezen, globoka, nepremagljiva, misli, da ni življenja brez ljubezni; ali ko se zave, ko se iztresni, vidi, da je samo omama, nagnjenje, brez trajnosti in stalnosti, da sploh ni ljubezen!

— Vi menite, gospod Slak, da ljubezni sploh ni? — je vprašala Grudnovka in dvignila glavo.

— Ne, tega ne mislim! Reči sem hotel le, da smo oboje v prevaro, v zablodo, v blatno močvirje; saj sem jasno govoril! Šele zablode nam oči odprejo, polagoma, da se ustrašimo vsega, kar je za nami...

Beseda mu je pošla, začutil je, da govori patetično, in bal se je, da ne bi gospa zasledila laži. Grudnovka ga je že zavračala.

— Po razočaranjih človek otrpne. Hladen postane, računa, tehta! Prelevi se v racionalista, kakor pravimo. Čustva ne potrebuje več, smešno se mu zdi, mladostna solzavost!

— Ah, saj ni res, kar govorite! — preseče mladi mož, da se Grudnovka začudi.

— Dovolite, da končam! Moški seveda, zakaj žensko vlada najprej čustvo in vedno le čustvo!

— Torej moški ni zmožen velike ljubezni, pravite, živi lahko brez nje? — ugovarja temperamentno Slak.

— Da! — odgovori trdo gospa. Cigarete ni prižgala, Slak je opazil, bila je še vedno na mestu, kamor jo je položila.

— Veliko krivico delate! Ali ni čovek izčiščen šele v bledih razočaranjih? Ali ni zmožen velike ljubezni šele takrat, ko je akozi smote prišel do resnice? Ko je dosegel zenit spoznanja?

Govoril je naglo, strastno, razgrel se je, a ni bila povsem naravna njegova toplota, sam je to čutil. Ves čas ga je manila krepka toplota dozorele žene in se mu gnala v misli in besede.

Grudnovka ga je zasmešljivo pogledala.

— Zenit spoznanja! — je dejala počasi in s poudarkom. — Ali ste ga že dosegli?

— Posmehujete se mi in ne verujete! Ali naj dokažem, kar govorim? — se je razburil.

— Kako naj dokažem? Se li da dokazati? Pogledajte, so trenutki, ko sem ves bolan od samega nerazumljivega hrepenenja, ki me hoče zadušiti. In še davno nisem več osemnajstletni mladček! Kaj je to? Recite mi, kaj je? V takih dneh bi bil vsega zmožen, tudi ponuditi počestnice roko, če bi le rekla, da me ljubi, in bi ji v obeh ne bral laži!

Sedel je bliže, glas mu je bil mehkejši, iskrenjejši. Zagledal se je v bujne gospejine lasje in polastila se ga je želja, da bi jih božal.

— In ona, ali vas ne ljubi — je zavračala zbadljivo Grudnovka, — ona, ki vas išče?

— Saj to ravno pravim! Nikdar ni bila ljubezen, samo vzkipenje krvi, mladostna zabloda...

— Ki traja do danes! — je izpodnesla Grudnovka, ter ga gledala pozorno, da se je ves opogumil.

— Ki me zasleduje še danes! Prekašno sem spoznal, da je ne ljubim. Zato je zdaj bič, ki me tepe!

— Bič? Tako lepo dekle? — je presekala spet.

— Bič, kaj pak? Ali veste, kdaj se pojavi za menoj? Kakor hitro sumi, da ji hočem izbegniti, da iščem resnične ljubezni!

— In vi radi takole uhažete?

Mlad Slak jo je osuplo pogledal, ona pa se je smehljajla, prijazno, materinsko, a njena beseda je bila vsa strupena.

— Posmehujete se mi? — je vpraša grenko.

— Izdajate se sami!

— Ženski sumi so silnejši od naših strasti!

— Kdo pa je zdaj kriv, da je spet za vami?

— Ali si ne mislite?

Pogledala ga je neverjetno.

— Ali si res nič ne mislite? — je ponovil Slak, razgret od njenih oči.

(Dalje prihodnjak)